

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМБІНОВАНОЇ НАОЧНОСТІ НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи СО (МЛ) – 2 м (з)
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Понзель О.А.

Форма навчання: заочна

Науковий керівник: доктор філософії, ст. викл. Фельцан І.М.

Рецензент: к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов УжНУ Смужаниця Д. І.

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Понзель О.А.

допущена до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

«_____» _____ 2022 року

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМБІНОВАНОЇ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	10
1.1. Загальні принципи та підходи до формування лексичної компетентності.....	10
1.2. Вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетентності.....	16
1.3. Відбір і класифікація комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи.....	21
1.4. Комбінована наочність, як ефективний засіб формування лексичної компетентності учнів старшої школи.....	38
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ КОМБІНОВАНОЇ НАОЧНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	42
2.1. Комплекс вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови	42
2.2. Організація та перебіг методичного експерименту	57
2.3. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація.....	72
Висновки до розділу 2	84
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	97

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ІМ – іноземна мова

КГ – контрольна група

ЛК – лексична компетентність

ЛО – лексична одиниця

РМ – рідна мова

СШ – старша школа

ВСТУП

Актуальність дослідження. Неможливо переоцінити внесок англійської мови в розвиток міжнародної комунікації – ділової та загально побутової, вона є мовою технологій, науки, мистецтва, що підтверджено фактами – три чверті населення світу обирають її мовою листування, 80% Інтернет-контенту представлено англійською мовою. Більшість міжнародних документів, статей, літературних творів та інструкцій подано англійською мовою.

Одним з важливіших для освоєння аспектів мови є формування іншомовної лексичної компетенції. Багато десятиліть науковці, методисти, вітчизняні та зарубіжні, намагаються створити універсальні методики вивчення англійської мови, шляхи формування іншомовної лексичної компетенції та методи зацікавлення учнів, проте, все ж ця проблема залишається недостатньо дослідженою, пошук ефективних та інноваційних засобів навчання лексики залишається актуальним.

Головна мета навчання іноземної мови у старшій школі, що зазначена у Навчальній програмі 10-11 класи (2017 р.), Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.) Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.) та Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), сучасний школяр повинен не тільки володіти певними знаннями в галузі іноземних мов, але вміти використовувати ці знання в активній діяльності і в міжособистісному спілкуванні, вільно спілкуватися в різних ситуаціях, дотримуючись традицій і норм, прийнятих у країні, мова якої вивчається; формулювати власну думку, висловлювати почуття щодо життєвих явищ, морально-етичних, естетичних, суспільних та інших проблем, тощо [О. Я. Коваленко, 2003].

Проте, успішність використання англійської мови на практиці насамперед залежить від рівня знання англомовної лексики, оскільки саме вона є найважливішим компонентом мовленнєвої діяльності. Засвоєння вокабуляру є базисом для отримання навичок, сформованості лексичної компетентності,

необхідних для говоріння, читання, аудіювання та письма іноземною мовою.

Тому в старшій школі доцільним є впровадження сучасних технологій до формального освітнього процесу, що дозволить вдосконалити процес формування лексичної компетентності в учнів, завдяки інноваційним технологіям всепоглинаючого вивчення англійської мови (традиційного, електронного та мобільного навчання).

На особливу увагу, на нашу думку, у вирішенні проблеми формування лексичної компетентності, заслуговує комбінованої наочності, як ефективного засобу формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Упродовж ХХ століття науковці активно досліджували проблему формування лексичної компетентності. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що ця проблема багатоаспектна і є предметом дослідження багатьох наук.

Питання навчання лексичних одиниць і формування лексичної компетентності в цілому і лексичних навичок зокрема досліджувалося такими науковцями, як В. Артемов, Л. Банкевич, І. Берман, О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, С. Ю. Ніколаєва, М. Левіс, В. Г. Редько, R. Carter, M. McCarthy, R. Ellis, R. Gairns, M. Lewis, I. Nation, L. Taylor та ін. Етапи автоматизації та застосування нових лексичних одиниць досліджував С. П. Шатілов, а історію вітчизняної методики навчання іноземних мов – П. К. Бабинська, О. О. Миролубова провели зіставний аналіз методичних підходів до навчання лексики.

Проблему формування лексичної компетентності в учнів за допомогою наочності на уроках іноземної мови школярів активно досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ю. Безкоровайна, Н. Д. Гальскова, І. Дроздовська, Л. М. Орлова, Е. А. Петрова, О. Ярмолевич, Q. Deng, J. Donohue, A. Kukulska-Hulme, Mathew Nalliveettil, L. Norris, G. Trainin та ін.

Низка наукових праць присвячена також проблемі дослідження залежності якості засвоєння іншомовної лексики від способу запам'ятовування: інтуїтивне (

В. Артемов, Б. Беляєв, І. Зимня) та усвідомлене (М. Жинкін, В. Зінченко, С. Рубінштейн).

Проте, не дивлячись на значну кількість наукових праць, поза межами досліджень залишається безліч актуальних питань, зокрема, формування лексичної компетентності учнів старшої школи з використанням комбінованої наочності на уроках англійської мови.

Зважаючи на це, вважаємо порушену проблему актуальною, що обумовило вибір теми магістерської роботи **«Формування лексичної компетентності учнів старшої школи з використанням комбінованої наочності на уроках англійської мови»**.

Мета дослідження зводиться до теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки ефективності комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Для досягнення мети нашого дослідження, потрібно виконати такі завдання:

1. На основі аналізу науково-педагогічної, методичної літератури дослідити загальні принципи та підходи до формування лексичної компетентності; проаналізувати вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетентності; обґрунтувати принципи відбору та класифікації комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

2. Обґрунтувати доцільність використання комбінованої наочності, як ефективного засобу формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

3. Розробити комплекс вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

4. Експериментально перевірити дієвість та результативність використання комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для

формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Об'єкт дослідження – процес формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Предмет дослідження – комбінована наочність як ефективний засіб формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що підвищенню рівня сформованості лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови може сприяти розроблений комплекс вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Відповідно до предмета, мети і завдань наукового дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, порівняльно-історичний метод – для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; емпіричні – спостереження за навчальним процесом, тести, опитування, анкетування, бесіди зі учнями; оцінка застосування процесу навчання із залученням комбінованої наочності у загальноосвітньому навчальному закладі; математичні методи – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна дослідження зводиться до доведення ефективності застосування комплексу вправ на основі комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Практичне значення результатів дослідження полягає в *створенні* комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи, які можуть бути застосовані для розробки методичного забезпечення для уроків англійської мови, навчальних програм і НМК для забезпечення формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови; під час написання курсових, кваліфікаційних робіт, а також методичних рекомендацій з

формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідались обговорювалися на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних*: IV Міжнародна наукова конференція «Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень» (04. 11. 2022 м. Тернопіль); II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (12.05. 2022 м. Мукачєво) та на засіданнях кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, де виконувалася робота.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (68 найменування, з них 16 – іноземних) і 8 додатків. Повний обсяг роботи – 104 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 80 сторінках. Роботу ілюстровано 15 таблицями та 4 рисунками.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови. Узагальнення результатів методичного експерименту дало підстави сформулювати такі **висновки**:

1. На основі аналізу науково-педагогічної, методичної літератури досліджено загальні принципи та підходи до формування лексичної компетентності, проаналізовано вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетентності, а також обґрунтовано принципи відбору та класифікації комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Поняття «лексична компетентність» складається з лексичних знань і мовленнєвих лексичних навичок і вмінь. Аналіз науково-методичної літератури показав, що доцільно враховувати принцип розвивального навчання, принцип свідомості, бо саме ці принципи забезпечують самостійність, активність і міцність у формуванні мовленнєвих умінь і навичок. З власне методичних принципів необхідно урахувати випереджувальний розвиток усної форми мовлення, на відміну від писемної, та особливий зв'язок роботи над засвоєнням нових слів та нових значень вже відомих слів на уроках літератури та позакласного читання, де здійснюється розвиток мовлення.

До навчання нових лексичних одиниць склалося чотири підходи: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, інтенсивний.

Було встановлено психологічні особливості формування англомовної ЛК в учнів старших класів. Результативність організації навчального процесу з іноземної мови визначається такими психофізіологічними та психологічними факторами: віком учнів, особливостями їх сприймання, уваги, пам'яті, мислення, мотивами учіння.

2. Нами було обґрунтовано доцільність використання комбінованої наочності, як ефективного засобу формування лексичної компетентності учнів старшої школи.

Розглянуто, що навчальний матеріал засвоюється міцніше, коли більш різноманітні чуттєві сприйняття. Ця закономірність знайшла своє відображення в дидактичному принципі наочності.

При вивченні іноземної мови, різні види наочності сприяють кращому розумінню та засвоєнню іноземної мови, її лексичних одиниць, граматичних структур, фонетичного аспекту. Розрізняють наступні види наочності: слухова (озвучення образу), зорова (вербально – графічна) та комбінована (слухо-зорова).

Визначено необхідність використання комбінованої наочності, яка дає можливість розвивати в учнів наочно-образне та абстрактно-логічне мислення.

3. Розроблено комплекс вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови. та експериментально перевірено доцільність та дієвість використання комплексу вправ з використанням комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Процес перебігу експериментального дослідження проходив в рамках трьох етапів: діагностично-констатувального, формувального та аналітичного. Діагностично-констатувальний етап визначив існуючий стан рівня сформованості лексичної компетентності учнів старшої школи; формулювання робочої гіпотези; розробку завдань, встановлення критеріїв оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності; розробку завдань для проведення експериментального навчання.

4. Експериментально перевірено дієвість та результативність комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Для здійснення експериментальної перевірки ефективності комплексу вправ на основі використання комбінованої наочності для підвищення рівня

сформованості лексичної компетентності учнів старшої школи організовано формувальний етап дослідження.

Для його проведення було здійснено розподіл учасників експерименту на контрольну та експериментальну групи. Учні ЕГ навчалися за звичайною навчальною програмою, проте на них здійснювався формуючий вплив шляхом використання на уроках англійської мови комплексу вправ на основі комбінованої наочності. У КГ навчання здійснювалось за звичайною навчальною програмою і традиційною методикою. Ніякого формуючого впливу на учнів цієї групи не здійснювалося.

З метою аналізу результатів формувального етапу експериментального дослідження здійснено порівняння цифрових показників сформованості лексичної компетентності учнів старшої школи на етапі вхідного та вихідного (підсумкового) контролю. Для об'єктивності оцінювання та вірогідності отриманих результатів експериментального дослідження було використано методи математичної статистики – середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком.

Результати обчислень свідчать, що після проведення експериментального навчання учні експериментальної групи продемонстрували підвищення коефіцієнта навченості з 0,67 до 0,75 (в 1,1 раз) з приростом в 0,08.

Порівняльний аналіз в контрольній групі дав змогу побачити зниження показників рівня сформованості лексичної компетентності учнів за деякими критеріями та зниження рівня коефіцієнта навченості з 0,57 до 0,56 (- 0,01).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування лексичної компетентності учнів на основі комбінованої наочності. Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматьєва О. П. Діагностика та розвиток творчих здібностей дошкільників у театрално-ігровій діяльності / О. П. Аматьєва // Наука і освіта. – 1999. - №5. – с. 77-80.
2. Ампілогова Л. Інтерактивність в навчальному процесі / Лариса Ампілогова // Завуч. – 2004. – № 30. – С. 1–3.
3. Безкоровайна Ю. Унаочнення як засіб формування іншомовної лексичної компетенції учнів / Ю. Безкоровайна // Студентський науковий альманах факультету іноземних мов, 2009. Вип 1(6) – С. 230 – 234
4. Безрукова А. Р. Наочність як ефективний засіб у навчанні іноземної мови у початковій школі / А. Безрукова. - 2017. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ukr-turkmen_visnuk/2017_1/4.pdf
5. Беспалько В. П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний / В.П.Беспалько // Советская педагогика. – 1968. – № 4. – С.52-69
6. Бим И.Л., Садоимонова Л.В. Некоторые актуальные проблемы организации обучения иностранным языкам[Текст] / // Иностранные языки в школе. – 1998. - № 6. – С. 4-5.
7. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. М. Богуш. – Одеса: Ярослав, 2004. – 176 с.
8. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
9. Вишневецький О. І. Підстановчі вправи з англійської мови. – К.: Радян.школа, 1979. – 144 с.
10. Волкова Н. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: Навчальнометодичний посібник / Н. Волкова. – Дніпро : Роял Принт, 2018. – 359 с.

11. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці / Н.В. Гавриш. – Донецьк: ТОВ «Лебідь», 2001. – 218 с.
12. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактика и методика : учеб. пособие / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с. Гнатевич Ю. В. Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах: [монографія] / Ю. В. Гнатевич. – К.: Просвіта, 1999. – 318 с.
13. Гнатевич Ю. В. Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах: [монографія] / Ю. В. Гнатевич. – К.: Просвіта, 1999. – 318 с.
14. Дівакова І. І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / І. І. Дівакова. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 180 с.
15. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#n10>
16. Дроздова Т.И. Опоры – символы на уроках английского языка. / Т.И. Дроздова // Иностранные языки в школе, 1999 №6 – С. 35-39
17. Дроздовська І.В. Наочність / І.В. Дроздовська // Англійська мова в початковій школі, 2008. №9. С. 35
18. Єременко Т. Є., Трубіцина О. М., Лук'янченко О. І., Юмрукуз А. А. Навчання читання англійською мовою студентів мовних факультетів. Навчальний посібник з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 201 с.
19. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
20. Зимняя И.Я. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М. Просвещение. -2000. – 218с.
21. Значенко О. Інформаційний арсенал педагога // Вища освіта України. – 2002. - №1.-с. 75-79

22. Ключковська І.М. Інноваційні підходи у викладанні іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах / І.М. Ключковська // Сучасні проблеми лінгвістики та навчання іноземних мов у контексті Болонського процесу. – К. : Знання, 2005. – С. 67-69.

23. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003. – С. 4–10.

24. Костенко І. Г. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови / І. Г. Костенко // На допомогу педагогу: Таврійський вісник освіти. – 2013. – №1 (41). – С. 170–176.

25. Литовченко О. В. Специфіка мотивації творчої особистості підлітка (теоретичний аспект) / О. В. Литовченко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 12, кн. 1. – С. 265–271.

26. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. Холод Ірина Василівна. – Умань : Візаві, 2018. – 165 с.

27. Методика викладання іноземної мови в початковій школі / А. Басіна // Шкільний світ. – К.: 2007. – 115 с.

28. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

29. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. - К., 1999. - 380 с.

30. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н.И. Гез, М.В. Ляховицкий, С.Ф. Шатилов. – М.: Высшая школа, 1982. – 294 с.

31. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій [навч. метод. посібник для студ. мовних спеціальностей

освітньо-кваліф. рівня “магістр”] / Бігич О. Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г. Е. та ін. / За ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011. – 332 с.

32. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 10–11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

33. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О. М. // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 50–58.

34. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во “Ленвіт”; гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Вид-во “Ленвіт”, 2010. – № 2. – С. 11-17.

35. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. – Київ: Ленвіт, 1999. – С.6 – 36.

36. Пальчевський С. С. Педагогіка: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2007. - 576 с.

37. Пенфільд В., Робертс Л. Мова і мозкові механізми / В. Пенфільд, Л. Робертс. – Л.: Медицина, 1984. – 265 с.

38. Плахотник В. М. Навчання іноземних мов у середній школі: концепція та її реалізація / В. М. Плахотник // Іноземні мови в школі. – 1989. –№ 1. –

39. Професійно орієнтоване навчання іноземних мов у старшій профільній і вищій школі: проблеми і перспективи: колективна монографія / Л. А. Сажко, Л. Я. Зеня, О. В. Бирюк та ін. / за заг. ред. Л. А. Сажко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – 225 с.

40. Психологічні передумови змісту навчання іноземної мови на старшому ступені середньої загальноосвітньої школи // «Наукові записки» Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 1999. – № 3. – С. 106 – 109.

41. Семенчук Ю.О. Психолого-педагогічні передумови формування лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей // Психологія і суспільство. – 2006. – № 4. – С. 123–128.

42. Складенко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмій // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С.3-7

43. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції / С.В. Смоліна // Іноземні мови. – 2010. – № 4. – С. 16–23. 003. – 273 с.

44. Современные языки: Изучение, преподавание, оценка. Общоевропейские компетенции владения иностранным языком / Перевод выполнен на кафедре стилистики английского языка МГЛУ под общ. ред. проф. К. М. Ирисхановой / Департамент современных языков Директора по образованию, культуре и спорту Совета Европы. – М. : Изд-во МГЛУ, 2003. – 145 с.

45. Строганова Г. М. Використання функціонально-семантичного підходу до вивчення лексики на уроках зв'язного мовлення в п'ятому класі / Г. М. Строганова // Українська мова і література. – 2003. – № 6. – С. 4–7.

46. Фастовец Р. В. Игры по правилам : социальные технологии в практике обучения иностранным языкам / Р. В. Фастовец // Непрерывное обучение иностранным языкам: методология, теория, практика: Материалы межд. науч.-практ. конференции. – Мн. : МГЛУ, 2002. – Ч. 1. – С. 235-239.

47. Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. – Випуск 2. Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2004. – С. 82-87.

48. Черняк В. Д. Магистерская программа «Языковое образование» / В. Д. Черняк // Бюллетень ученого совета РГПУ им. А. И. Герцена. – 2006. - № 4 (30). – с. 20-22

49. Шевченко Є. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови / Є. Шевченко // Англійська мова та література. – 2005. – № 24. – С. 4–6.50.

50. Шкваріна Т.М. Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі: (теорія і практика) : навч. посіб. для вчителів англ. мови та студ. вищ. пед. навч. закладів / Т.М. Шкваріна. // Умань. – 2003. – с. 248

51. Шкільний учитель нового покоління. Допроєктне базове дослідження (березень 2014 – березень 2015). К.: Ленвіт, 2014. 60 с.

52. Шумейко О. В. Місце невербальних компонентів вираження емоцій у процесі комунікації (на матеріалі англійської мови) / О. В. Шумейко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2010. – № 7. – С. 410–413.

53. Caro, K., & Rosado, N. (2017). Lexis, lexical competence and lexical knowledge: a review [Electronic resource] / Journal of Language Teaching and Research, 8(2), P. 205-213. – Access mode : <https://doi.org/10.17507/jltr.0802.01>. – (28.04.2019).

54. Dobson J. M. Effective Techniques for English Conversation Groups / J. M. Johnson. – Newbury House Publishers, 1996. – 130 p.

55. Fooziyeh Rasouli, Khadijeh Jafari. A Deeper Understanding of L2 Vocabulary Learning and Teaching [Electronic resource]: A Review Study. International Journal of Language and Linguistics. Vol. 4, No. 1, 2016, pp. 40-46. – Access 36 mode : <http://article.sciencepublishinggroup.com/html/10.11648.j.ijll.20160401.16.html>. – (30.04.2019)

56. Harmer J. 2001. The Practice of English Language Teaching (3rd edition). Harlow: Pearson Education. 371 p.

57. Hill D.A. English Teaching Essentials. Pairwork and Groupwork // Іноземні мови. – 2004. – №4. – P. 26-28.

58. Jones P. Planning an oral language program // Talking to learn / Pauline Jones ed. – Melbourne: PETA 1996. – P. 12-26.

59. Morska L.I. Theory and practice of English teaching methodology. - Ternopil: Aston, 2003. - 248 p.

60. Muntian A. O., Shpak I. V. Case Method: English Language Studies. Impact of Modernity on Science and Practice : the 12th International scientific and practical conference (13-14 April, 2020). Edmonton, Canada 2020. P. 113–115.

61. Nation P. 2001. Learning Vocabulary in another Language. Cambridge: Cambridge University Press. 779 p.

62. Nunan D. *Designing Tasks For the Communicative Classroom* / D. Nunan. Cambridge: Cambridge University Press, 1991. — 211 p.
63. *Oxford Dictionary of English Idioms* / A.P. Cowie, R. Mackin & I.R. McCaig: Oxford University Press. – 2008. – 685 p.
64. Richards J.C. *Developing classroom speaking activities; from theory to practice* // www.professorjackrichards.com/.../developing-classroom-speaking-activities.pdf
65. Sauvignon S. J. *Communicative Language Teaching: Strategies and Goals* // *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning* / ed. by Eli Hinkel. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2005. – P. 27-45.
66. Silberman M. *Active Strategies. 101 Strategies to teach Active Learning* / M. Silberman. – Boston, London ets., 1996. – 79 p.
67. Swales J. M. *Vocabulary Work in LSP – a Case of Neglect*. Language Studies Unit. Aston : Aston University, 1983. 181 p.
68. Thornbury S. 2002. *How to teach Vocabulary*. Pearson Longman, 185 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкетування з виявлення готовності учнів старшої школи до формування лексичної компетентності з використанням комбінованої наочності

Мета анкетування: визначити рівень загальної лексичної компетентності учнів старшої школи; необхідність формування і розвитку лексичної компетентності; встановити їх відношення до процесу формування лексичної компетентності, а також застосування з цією метою комбінованої наочності.

Інструкція:

Шановні учні!

Просимо Вас обрати відповідь, яка на вашу думку надає змогу та висловлює ефективність використання комбінованої наочності для формування лексичної компетентності. Після кожного запитання запропоновані варіанти відповіді, з яких треба обрати такі, що відповідають Вашій думці. Зверніть увагу, що в деяких запитаннях можна обрати лише один варіант, в інших — декілька. Час виконання – 20 хвилин. Дякуємо за співпрацю!

1. Яке з поданих визначень лексичної компетентності Ви вважаєте правильним?

- а) знання і здатність використовувати мовний словниковий запас;
- б) знання частин мови і того, як будуються речення різних типів;
- в) здатність сприймати і відтворювати звукові одиниці мови.

2. Які з видів роботи для ознайомлення з новими лексичними одиницями впроваджені на уроці Вам подобаються? Оберіть правильні, на вашу думку, відповіді.

- а) демонстрація малюнків, предметів, картин, жестів, рухів;
- б) робота з кінофільмом, відеофільмом, театральна вистава;

в) тлумачення значення і/або пояснення лексичної одиниці рідною мовою вчителем.

3. Чому, на вашу думку, важливо розвивати лексичну компетентність? Відмітьте головні цілі.

- а) вміти підтримати бесіду у різних соціальних контекстах;
- б) переклад інформації з іншомовних джерел;
- в) розвиток навичок аудіювання, замап'ятовування, уваги тощо.

4. Як часто переглядаєте на уроках англійської мови діафільми, телепередачі?

- а) досить часто;
- б) рідко;
- в) ніколи.

5. Чи згодні Ви, що комбінована наочність (поєднання методів) сприяє кращому і більш глибоку засвоєнню матеріалу з англійської мови?

- а) так;
- б) ні;
- в) важко відповісти.

6. У яких випадках Вам легше засвоїти форму і значення лексичної одиниці?

- а) повторення слів, словосполучень за вчителем/ диктором з виділенням наголосу, важкого звука, звукосполучення;
- б) заповнення пропусків у реченнях відповідними словами;
- в) називання слова за його дефініцією або зображенням.

7. Чи швидко Ви ідентифікуєте ключові слова у реченні, абзаці, тексті?

- а) так;
- б) ні;
- в) невпевнений/невпевнена.

8. Який вид наочності найчастіше використовується під час уроку англійської мови? Оберіть правильні, на вашу думку, відповіді.

- а) зорова наочність;
- б) слухова наочність;

Продовж. додатка А

в) комбінована (слухо-зорова) наочність.

9. Який тип труднощів виникає у Вас під час засвоєння лексичних одиниць?

Оберіть правильні, на вашу думку, відповіді.

а) форма слова - труднощі в засвоєнні багатозначних, похідних слів;

б) значення лексичної одиниці – неспівпадання значення лексичної одиниці в іноземній та рідній мовах;

в) вживання - сполучуваність лексичної одиниці з іншими лексичними одиницями.

Додаток Б

Засоби наочності для семантизації лексичних одиниць за темою «Sport»

Are you good at sport? I'm not, but I love watching and playing all kinds of sport. My favourite sport is football – the kind with the round ball, not American football. I wasn't very good at football when I was a kid. This did not stop me playing. I played in the park with my friends for hours every day. What is your national sport? Do you like it? I love Japan's national sport sumo. It is one of the most exciting sports in the world. You have to spend a little time getting to know the rules and the fighters. The greatest thing about sport is that it brings people together from all over the world. Another good thing is that it keeps us healthy. Sports stars are very lucky. They love their job and stay fit by doing it every day. What are you going to play next?

Додаток В

Лексичні картки до теми

 Save
TEFLlessons.com

I can name... Sports & Activities

Exercise 1: Match the vocabulary to pictures.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

boxing	running	tennis	rugby
table tennis	hiking	hockey	volleyball
basketball	swimming	cycling	football

Додаток Г

Використання комбінованої начності для розвитку мовної здогадки з використанням інтерактивних карток

Sport

Are you good at sport? I'm not, but I love watching and _____ sport. My favourite sport is football – the kind with the round ball, not American football. _____ at football when I was a kid. This did not stop me playing. I played in the park with my friends _____. What is your national sport? Do you like it? I love Japan's national sport sumo. _____ most exciting sports in the world. You have to spend _____ and the fighters. The greatest thing about sport is that it brings people together from all over the world. Another good thing _____ healthy. Sports stars are very lucky. They love their job and _____ every day. What are you going to play next?

Name..... Class..... No.....

Worksheet

Directions: Complete the sentences by using do/go/play

1. I always _____ swimming.
2. I sometimes _____ aerobics.
3. I often _____ football.
4. I usually _____ volleyball.
5. I never _____ yoga.
6. I usually _____ basketball.
7. I always _____ canoeing.
8. I sometimes _____ bowling.
9. I never _____ tennis.
10. I often _____ karate.

Додаток Д

Формування навичок лексичної грамотності з використанням візуальних схем

Expressing opinions about sport

I think sport is....

If you want to know what I think, sport is...

In my opinion, everyone should...

I'm just not interested in...

Sports Opinion Sentence Practice

Directions: Answer each question with your own opinion. Use words from today's Quizlet in your sentences.

1. What do you think is the most **exciting** sport to watch?

I think is the most exciting sport to watch because .

2. What do you think is the most **challenging** sport to play?

I think is the most challenging sport to play because .

3. What do you think is the most **aggressive** sport?

I think is the most aggressive sport because .

4. What do you think is the most **relaxing** sport?

I think is the most relaxing sport because .

Додаток Е

Візуальні матриці для розвитку умінь ефективного використання
лексичних одиниць

Let's Talk

EXERCISE & SPORTS

Find your question by rolling your die twice. The 1st roll determines the number on the top. The 2nd roll determines the number on the left. Talk for one / two minute(s) about that topic. Your classmates will ask you follow-up questions. Your classmates can ask you anything if you land on "Ask Any Question".

	1	2	3	4	5	6
1	Ask any question!	What sport do you most like to watch on TV?	Describe how to play any sport.	What do you think is the best kind of exercise?	Why should people exercise?	Do you enjoy exercising?
2	Baseball or football: which is better?	Which sports do you think are most dangerous?	How often should people exercise?	Ask any question!	At what age should kids learn to play a sport?	Do you prefer team sports or individual sports?
3	At what age should people stop exercising?	Would you like to be a professional athlete?	Is winning the most important thing in sports?	Do you prefer to watch or play sports?	Which sports activities can you do with animals?	Ask any question!
4	What sport are you best at?	Ask any question!	Is it important to learn how to swim?	Describe some 'winter' sports.	Do you agree that boxing is too violent?	What sport or exercise would you like to learn?
5	Describe some 'water' sports.	What sports are most popular in the world?	Should students play more sports in school?	Would you like to run in a marathon?	Ask any question!	Is lifting weights a good way to get strong?
6	How much exercise is too much exercise?	What sports do you think are most boring?	Ask any question!	How can sports or exercise develop your mind?	Talk about a strange or unusual sport or exercise.	Describe the Olympics.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>